

Episoder ur skolväsendets historia i Tartu under den svenska tiden

av

Fredrik Puksov.

Redan före den svenska tiden fanns i Tartu en stadsskola, men först med de baltiska ländernas övergång i svensk besittning gjorde organisationen av skolväsendet på estnisk botten och således även i Tartu några mera betydande framsteg. Som ett led i konung Gustav Adolfs kulturpolitik, gjordes Tartu år 1630 icke blott till säte för ett gymnasium, vilket redan 1632 förvandlades till ett universitet — Academia Gustaviana — utan samtidigt med gymnasiet upprättades också en elementarskola — schola classica — vilken ursprungligen tänktes som en förberedande skola för gymnasiet, men i praktiken kom att bilda dettas lägre klasser. Denna skola var bl. a. avsedd även för undervisning av estniska, lettiska och ingriska barn, och en av de tre vid skolan verksamma lärarna hade också lettiska språket som läroämne. I schemat ingingo naturligtvis även estniska och ingriska. Lärarna vid denna Schola Regia trivialis betecknades som rector, conrector och subconrector. Skolan verkade ostört till år 1637, vilket år det livländska överkonsistoriet, som ansåg sig vara enda utslagsgivande instans med avseende på skolväsendets organisation, lade i dagen strävanden, som gingo ut på att undandraga skolan universitetets kontroll och ställa den under konsistoriets överhöghet. Konsistoriet gick till och med så långt, att det i kraft av sin egen myndighet på nytt utnämnde de dittillsvarande lärarna, vilka lydde under universitetet. Universitetet måste naturligtvis häri med rätta se ett åsidosättande av sina rättigheter. Universitetets rektor kallade skolans rektor, Petrus Turdinus, och conrectorn, Nicolaus Olai Calmariensis, inför universitetskonsistoriet och meddelade dem, att det kommit till konsistoriets öron, att "an Sie vom Consistorio Ecclesiastico Schreiben und vocationes abgangen und begehret dieselbe zu produciren" ¹⁾. Härpå förklarade Turdinus, att han den 20. juli genom klockaren vid Johanneskyrkan blivit kallad till konsistoriets

---

1. Universitetskonsistoriets protokoll 21. 7. 1637. Protokollen från svenska universitetet befinna sig i Tartu Universitetsbibliotek.

“Director“-praeses, Welling, vilken tillkännagivit, att skolan, vid vilken han, Turdinus, undervisade, från och med nu lydde under konsistoriets jurisdiktion. På Turdinus anmärkning, ”er were bisher under der Academi jurisdiction gewesen”, hade praeses svarat: ”wir haben jus patronatus undt die jurisdiction über Kirchen und Schulen undt also auch ueber eure Schule”. Han, Turdinus, hade förmodat, ”dass kein Streit zwischen Ober Consistorio und Academi wäre”, då två av den teologiska fakultetens professorer i egenskap av konsistorialassessorer varit närvarande vid tillfället²⁾. Universitetskonsistoriet fattade följande resolution i frågan: ”Weil Rector & Senatus Academiae Dorpatensis auss denen von den Collegis Scholae Regiae Trivialis producirten Schrift und vermeinten vocationen, dass nicht allein das königliche Ober-Consistorium darin ein öffentlich wieder Rechtliches attentatum contra privilegia a SS. Reg. Majestate Academiae regaliter concessa, begangen, besondern auch die Collegae scholae, dadurch dass Sie in foro incompetenti compariret, undt solche vocationes superfluas et inutiles acceptiret, auch darauff sich verreversiret, wieder ihre Pflicht, damit Sie Rectori et Senatui Academico verbunden gehandelt; Alls wird Ihnen hiemit auferleget, dass Sie sub poena privationis omnium beneficiorum, die Sie von dieser Königlichen Academi haben, die obbelte Schrift dem Königl. Ober-Consistorio alssbald in originali restituiren undt ihre abgegebene reverse repetiren, dieselbe dem Magnif. Rectori und S. A. noch diesen tag wieder einliefern und sich hinführo in ihrem Officio sub tutela Academica trew und fleissig verhalten”³⁾.

Några dagar senare står Turdinus åter i samma ärende inför universitetskonsistoriet. Han förklarar, ”dass er die vocation habe restituiren wollen, sey aber vom consistorium Ecclesiasticum nicht acceptiret”. Härpå beslöt man: ”Magnif. Rector und Prof. Belovius und Warnecke sollen die Classes scholae Trivialis revidiren und die Knaben examiniren”⁴⁾. Och slutligen tillgriper universitetskonsistoriet kraftiga åtgärder och besluter, ”die Schulcollegen P. Turdinus, N. Olai Calmariensis und David Erdman werden removiret von denen in der Königlichen Trivialschule ihnen bishero anbetrauten Diensten”⁵⁾. De av universitetet avsatta lärarna tillsattes dock av consistorium ecclesiasticum, medan akademien utnämnde professorerna i etik och logik, Savonius till ledare för skolan, Jacobus Balceus till conrector och som tredje lärare anställde Martinus Masius⁶⁾. Universitetets val av lärare stadfästes därefter även av universitetskanslern, Ph. Scheiding.

-
2. Universitetskonsistoriets protokoll 25. 7. 1637.
  3. Universitetskonsistoriets protokoll 21. 7. 1637.
  4. Universitetskonsistoriets protokoll 25. 7. 1637.
  5. Universitetskonsistoriets protokoll 28. 7. 1637.
  6. Universitetskonsistoriets protokoll 31. 7. och 1. 8. 1637.

Universitetets protest mot kyrkokonsistoriet i striden om trivialskolan kom slutligen inför drottning Kristinas förmyndarregering, vilken beslöt att stänga den kungliga skolan. En bidragande orsak härtill var även det förhållandet, att Tartu icke kunde bereda existensmöjligheter för två skolor med samma program. Som av rådets yttranden framgår, så var stadsskolans tillstånd ingalunda lysande ⁷⁾, och vad den kungliga skolan beträffar "befinnes icke någon synnerlig frucht att skaffa, och elliest hwadh Exercitia där till ungdomens underwijssning tracteres och driffuas, wara fast enahanda och lijka medh dhe Lexor och öppningar, som vthj Stadzens Schola ordinarie för händer haffves" ⁸⁾. Man planerade en sammanslagning av de båda skolorna och hade därvid för avsikt, att vid stadsskolan anställa en lektor, som skulle avlönas av universitetets medel och stå under dess jurisdiktion ⁹⁾. I överensstämmelse härmed meddelade även universitetskonsistoriet rådet, att "von uns wird an Stadttrivialschulen ein Collega gehalten und 100 rth. redivibus gegeben" ¹⁰⁾. Emellertid kom det återigen till rättstvister, denna gång mellan universitetet och rådet. Universitetskonsistoriet beslöt, "daz es jus vocandi und patronatus des Lectors haben solle, wobej die anderen Collegen vom Rate ernannt werden. Der Lector solle in sesionibus et processionibus eine höhere Stellung einnehmen, als die übrigen Collegen. In der Schule soll unser Lector keiner Inspection über andere anmaszen, sondern wartet nur seinen Classen und Lectiones in Lattinis". Med avseende på sina klasser skulle han emellertid vara självständig. Examina skulle hållas i närvaro av två censorer, av vilka en skulle utses av universitetets rektor och den andre av staden; lektorn skulle icke få någon "Didactrica et alia accidentia" men skulle ha rätt att mot lämplig ersättning meddela gossarna privat undervisning ¹¹⁾.

Rådet fann emellertid, att universitetet gjorde anspråk på alltför vittgående privilegier för sin lektor, och uppfordrat av gillenas åldermän fattade det följande resolution: "Rath will die Vorsorge tragen, daz die Bestellung eines Lectors bey der Stadt-schule mit glimpff abgelehnet werden möchte" ¹²⁾.

Så hämmades genom småaktiga tvistigheter utvecklingen av ett företag, som hade kunnat lända allmänheten till största nytta; lektorrens lön — till och med 150 s. d. — står visserligen upptagen

7. Rådsprotokoll den 7. 1. 1638.

8. Resolution av Kristinas förmyndarregering 20. 8. 1638. (J. Vasar: Quellen zur Geschichte der Universität Tartu (Dorpat) I, Academia Gustaviana. Urkunden und Dokumente, Tartu 1932, s. 111.

9. Ibid.

10. Brev från rektor till rådet 8. 11. 1638. Tartu Stadsarkiv = TSA Brev X. 34.

11. Universitetskonsistoriets protokoll 23. 11. 1638. Brev från rektor till rådet 24. 11. 1638 TSA. Brev X. 35.

12. Rådsprotokoll 5. 12. 1638.

bland anslagen för Academia Gustaviana ända till dess upphörande, men summan disponeras vanligen av universitetssekreteraren. Schola Regia trivialis upphörde troligen redan år 1639 att finnas till.

När Stalenus år 1648 blev utnämnd till superintendent, fanns det alltså i Tartu ingen statlig skola, och barn av svenska och finska undersåtar samt av till Tartu förlagda soldater erhöles ingen skolundervisning. Stalenus lyckades utverka en förordning av drottning Kristina, enligt vilken en ny småbarnsskola skulle upprättas i Tartu. I förordningen fastställdes emellertid icke, varifrån man skulle taga medel till lärarnas löner, och Stalenus vände sig därför till guvernören, Stenbock, med bön om att han i denna sak måtte göra sitt inflytande gällande hos ståthållare Koskull. Han skriver: "hvarför haffver den wäledhle och wälb: Her Andreas Koschull öffuerst och landzhöffdingh öffuer Dorphtz districht på H. K. Matz wår aldrånädigeste Drotningz nådigeste behagh, och medh H. K. Matz. omkostnat efter Min begäran och inrådandhe här i staden Dorpht låtha uprättat een schola för svenska, tueska, finska och ondt tueska barn, och haffver iagh her till uthseet een bequemligh person, som skall bliffwa scholemestare, hvilken ähr stiändighit, uthi hogtueska, svenska, finska och ond tueska språket och tungemålet. Men efter ännu ingen order ähr giordt om scholemestarens lön"...¹³).

I varje fall var skolan i verksamhet redan 1650, då de ombud, som staden skickade till Stockholm, erhöles instruktioner om att klaga över Stalenus, vilken hade "ein gefährlich hölzernes Hauss zur finnischen Schule in der Nähe der grossen Kirche aufbauen lassen". Denna "finska skola" förde, i motsats mot vad som hittills antagits, aldrig någon självständig tillvaro, utan med den menades den ovannämnda svenska barnaskolan. Med orätt antar man även fortsatt existens för trivialskolan. Tyvärr blev det skolan icke beskärt, att verka längre än till år 1656, vilket år Tartu föll i ryssarnas händer. Skolan var liten, den hade endast en klass. En jämförelse med den forna kungliga trivialsskolan kunde den näppeligen uthärda. En enda lärare var verksam vid den, och hans huvudsakliga uppgift var att lära barn av skilda nationaliteter att läsa. Här undervisades såväl svenska och finska soldatbarn som estniska barn.

Detta är, så långt vi kunna överblicka saken, alltså resultatet av regeringsmyndigheternas bemödanden att höja det elementära bildningsväsendet i Tartu intill 1650-talet.

Vad stadsskolan beträffar så hade denna till en början endast en lärare, kantorn vid Johanneskyrkan, och rådet måste år 1638 göra den sorgliga reflexionen, att "die Stadtschule in

13. Brev 12. 2. 1649. Estlands Centralarkiv i Tartu. Livlands Generalguvernörsarkiv. Ondt tueska (otyska) = estniska.

Abnehmen gerathen", och att något måste göras för att höja dess nivå. Man kallade alltså till rektor för skolan (moderator ludi) studiosus theologiae Adrianus Verginius, "damit er informiret von 8—10 und 1—3 in Catechismo, Lateinischer Sprache und Arithmetica". För detta skulle han få 60 rdr. om året, och dessutom skulle cantor och rector dela accidentia och skolavgifter lika¹⁴). Verginius trädde emellertid mycket snart tillbaka från sitt ämbete, och kantorn blev åter den ende läraren, till dess rådet år 1642 som andre lärare anställde Martin Jemmerling, vilken 1643 även blev tysk diakon. År 1646 är det till och med tal om att tillsätta en tredje lärare¹⁵).

Vad beträffar skolavgifterna, så bestämdes, att "die Abcdarif sollen bis sie zu lesen und schreiben gehalten werden 24 rundstück alle quartall geben, die anderen aber 1 th. schwedisch. Was aber von den Rechenjungens absonderlich dem Arithmetico gegeben werde, ist zu conferiren unnötig"¹⁶). Två gånger om året höllos offentliga examina, "damit Rath und diejenigen so ihre Kinder zur Schuel halten, sehen, wie sie von einer Zeit zur deren in artibus et pietate zunehmen". Både lärare och elever skulle därigenom spurras i sin iver. Dessutom beslöt rådet, att "den Knaben sollte etwas ausgetheilt und gegeben werden, denen, die da schreiben könten, Pappier, denen anderen Meth; dem Pastor Salomon Matthiae" som beklädde en skolinspektors ämbete "zwo kannen spanischer wein, den beiden Schuelcollegen jedem eine Kanne Spanischer und eine Kanne frantzösischer Wein geschickt werden"¹⁷). Stadsskolan var uteslutande avsedd för gossar; flickorna åtnjöto endast undervisning i en privat liten skola, vilket rådet i brist på en offentlig läroanstalt var tvunget att tillåta. Gossarna måste däremot lämna den privata skolan och övergå "in die rechte", ett beslut, som även tilltalade gillenas representanter¹⁸). Några år tidigare, nämligen 1637, hade frågan om inrättandet av en offentlig flickskola väckts i rådet av gillenas åldermän. Rådet uppsköt emellertid frågans avgörande, och planen kom icke till utförande. 1651 diskuterades nämligen samma fråga än en gång av rådet, dock återigen med negativa resultat.

Efter den ryska invasionen verkade till en början endast stadsskolan, för vars räkning ett särskilt hus uppfördes¹⁹). Skolan arbetade med 1—2 lärare²⁰), tills Johann Fischer utnämndes till generalsuperintendent över Livland. Denne inrättade i början av 1680-talet en statlig trivialskola i Tartu.

14. Rådsprotokoll 7. 1. 1638.

15. Rådsprotokoll 10. 4. 1646.

16. Rådsprotokoll 12. 1. 1638.

17. Rådsprotokoll 15. 4. 1646.

18. Rådsprotokoll 25. 11. 1642.

19. Rådsprotokoll 8. 3. 1675.

20. Rådsprotokoll 30. 4. 1673; 25. 9. 1674.

För denna läroanstalt iordningsställdes en alla anspråk tillfredsställande byggnad, där ett klassrum stod till varje lärarens förfogande. Undervisningen pågick här vinter och sommar utan längre ferier från 7—11 på morgonen och 1—4 på eftermiddagen. Lärjungarna voro barn av ansedda och förnäma föräldrar, ty skolavgiften var icke liten — 1 speciedr. i kvartalet och i rektorsklassen 2 speciedr. ²¹).

Nu uppstod emellertid samma situation, som vi redan på 1630-talet kunde konstatera, och på grund av vilken den kungliga trivialskolan måste inställa sin verksamhet: två vid sidan av varandra existerande läroanstalter i Tartu stötte på svårigheter, då varken den ena eller den andra kunde erhålla ett tillräckligt stort antal lärjungar. I augusti 1689 föreslog därför generalguvernören, att kronans skola och stadsskolan skulle sammanslås. Landshövding Taube fick i uppdrag att leda förhandlingarna härom, men han avled snart därpå ²²). Efter Taubes död gav guvernör Soop generalsuperintendenten Fischer och landshövding Strömfeldt i uppdrag att fortsätta förhandlingarna. Den senare måste emellertid resa till Stockholm, och i hans ställe trädde då hovrättsassessor von Ulrich. Fördraget kom till stånd den 17 september 1689. Stadens representanter härvid voro borgmästare Ladau och sekreterare Remmin ²³).

Man kom överens om följande: rådet behöll "jus vocandi" och jurisdiktion över de två lägsta klasserna. Hälften av lärarnas lön (200 rdr.) måste stadskyrkan (Johanneskyrkan) utbetala med 50 rdr. i kvartalet. Rådet deltog i uppsikten och inspektionen av skolan genom att utnämna en skolinspektor. Dessutom skulle rådet "invitiret und eingeladen werden" till examen. Den dåvarande "Cantor zugleich Organist bey der Schwedischen Kirche, hat auch in der Schwedischen Kirche Figural-Musik zu halten. Ob es wohl hochnötig, dass die 4-e Classe auch bey der Schwedischen Schule oder nicht weit davon gebaut würde, damit der Rector so viel besser die Aufsicht darauf haben könne, so will es doch jetzo sich nicht so geschwinde thun lassen und darum die 4-e Classe auf deutschem Kirchhofe bleiben soll auf beider Theile Unkosten."

Den sammanslagna skolan uppdelades nu i fyra klasser. Lärarkrafterna bestodo av rektor, konrektor, räknemästare och kantor. Stadsskolans dittillsvarande rektor blev konrektor i den kombinerade skolan. Man författade även "Lectiones und Leges" för den nya skolan, "was die Collegen tractiren und was Sie thun sollen" ²⁴). Om också slitningar icke uteblevo mellan skolans "patroner" på grund av att Johanneskyrkans bidrag utbetalades oregelbundet, så var dock sammanslagningen av de

21. A. Moller: Fata Dorpati, Västerås 1755, s. 49—50.

22. Fördrag, original, 17. 9. 1689. TSA Brev XXII, 25.

23. Ibidem.

24. Rådsprotokoll 20. 11. 1689.

båda skolorna ett lyckligt grepp²⁵). Elevantalet i räknemästar Hahns klass varierade mellan 50 och 80, varför rådet fordrade av honom, att han skulle anställa ett biträde. Arbetet med ett så stort lärjungeantal förmådde han icke bemästra trots att äldre lärjungar hjälpte honom med de yngres undervisning. Hahn lovade emellertid att trots allt ensam gå i land med uppgiften, ty det var honom omöjligt att med egna medel avlöna ett biträde²⁶). Borgmästaren visiterade då skolan och fann 50 gossar och 11 flickor. För att minska elevantalet beslöts att "die abcdarii" skulle undervisas av den tyske klockaren, en åtgärd, som hade förutsetts i generalsuperintendentens anordningar. Vad de övriga beträffar, så gick Hahn med på att undervisa dem några timmar utöver den föreskrivna tiden mellan 7—11 och 1—4 på eftermiddagen²⁷).

1697 var staden icke längre tillfreds med förhållandenas utveckling. Nästan alla lärare hade nämligen på ett eller annat sätt lämnat sin tjänst och rådet ville nu sköta stadsskolan på egen hand. I denna angelägenhet meddelade rådet generalguvernören²⁸), att man inte längre kunde betala "von der Stadtkirchen Mitteln 50 rth. quartalich zu Salarirung der sämptlichen Collegen, weil kaum die Mittel da sind". Ty det var dock skillnad på att årligen nödgas utge 200 rdr., och att, som man gjorde före sammanslagningen, upprätthålla stadsskolan med dess två klasser, räknemästarens och kantorns, för ej fullt 100 rdr.

Dessutom "zerfällt die Schule von selbst. Conrectors Brehmers Witwe hat nicht genommen einen Substituten", som hon var förpliktad att göra. Rådet hade skrivit till generalguvernören angående kallandet av en annan konrektor men icke fått något svar. Rektor Bertlef hade dragit sig tillbaka, kantor Hugius var död. Därför hade föräldrarna tagit pojkar från skolan och andra lärare "zur Information gegeben". Knappast några lärjungar funnos kvar. Rådet ber därför om "die Wieder-einrichtung einer Stadtschule, widrigenfalls wird man sehen, dass die Stadtschule wie die hiesige Cronschule aus Mangel der Mittel verfallen wird".

Rådets avsikter vunno emellertid ringa gehör och generalguvernören svarade²⁹): "EE. Rath's gethane Remonstration wegen Separirung der Königlichen und Stadtschulen zu Dorpt ist zwar wohl überleget, aber gar nicht dienlich befunden, dass jenige wieder zu trennen, was so wohl bedächtig zuvor combiniret worden und voraus bishero ein so guter Nutze vor die dortige Jugend erwachsen. Man musz viel mehr bedacht sein, wie diese combinirte Schule communibus mediis am besten unterhalten

25. Rådsprotokoll 5. 2. 1690.

26. Rådsprotokoll 17. 4. 1695.

27. Rådsprotokoll 19. 4. 1695.

28. Brev 18. 1. 1697. TSA. Kopiebok.

29. Brev från Dahlberg till rådet 4. 3. 1697. TSA. Brev IV, 376.

werden könne und die vacante Stellen mit tüchtigen Personen versehen können”.

År 1698 utnämndes Arvid Moller till ny rektor, men borgmästaren kunde icke villfara hans önskan att ”dem Cantori und Rechenmeister angesetzt werden mit ihren discipulis daher zu kommen weil der Rath aus Kirchenmitteln zur Unterhalte der Schwedischen Schule nichts contribuiren könne”³⁰). Trots att staden var emot en ny sammanslagning av skolorna, så fasthöll dock generalguvernören envist vid sin åsikt, att skolorna skulle förbli förenade³¹). Rådet hade intet annat att göra än att foga sig och att deltaga i underhållet av den svenska skolan. För detta syfte sökte man efter inkomstkällor. Sålunda tillhölls kantor Thau att flytta in i ”das Cantors Haus bey der Schwedischen Kirche” för att ”das Schulhaus bey der Johanneskirche wieder zu verheuren zum besten der Kirche”³²). På så sätt återställdes den gamla organisationen, och så förblev förhållandet under återstoden av den svenska tiden.

På grund av ett av generalsuperintendenten utfärdat förordnande lärde den tyske klockaren de tyska barnen och den estniska klockaren de estniska barnen alfabetet och läsekonstens första grunder³³). Fischer hade även gärna sett, att ett särskilt skolhus uppförts för den estniska skola, som rekryterades av barn från den estniska församlingen vid Johanneskyrkan. Men de uppmaningar och påstötningar han sedan 1690 lät utgå till rådet blevo alla utan resultat. Rådet hade inga summor till förfogande för att förverkliga denna plan³⁴).

R E F E R A A T.

Jooni Tartu koolidest Rootsi ajal.

Kuningas Gustav Adolphi hariduspolitika Eestis suundus mitte ainult kõrgemate haridusasutiste ellukutsumisele, vaid samaväärselt selle huviobjektiks sai ka algharidus. Nõnda asutati Tartus gümnaasiumi juurde, mis hiljem muudeti ülikooliks, ühtlasi ka triviaalkool — ettevalmistusasutis gümnaasiumile muuseas ka eesti, läti ja ingeri lastele.

Selle kroonukooli eluiga aga ei küündinud kaugele. Juba sajanandeid varem teetsenud linna triviaalkool ei erinenud millegagi kroonukoolist oma õpekava ulatuselt ja sellest tingitud kiratseid mõlemad Tartu kõrgemad algkoolid. Lisaks tekkisid veel hõorumised kroonukooli jurisdiktsiooni alal ülikooli ja kiriku-

30. Rådsprotokoll 6. 5. 1698.

31. Brev från Överkonsistoriet till rådet 29. 3. 1699. TSA. Acta causarum privatarum.

32. Rådsprotokoll 17. 4. 1699.

33. Rådsprotokoll 19. 4. 1695.

34. Rådsprotokoll 28. 10. 1690; 22. 2. 1692; 7. 10. 1692.

konsistooriumi vahel, mis teravnesid niivõrt, et 1637. a. oli koolil isegi kaks komplekti õpetajaid: ühed ametisse määratud ülikooli, teised konsistooriumi poolt. Sellised asjaolud olid küllalt mõjuvad põhjused rootsi valitsusele 1638 a., et likvideerida rootsi triviaalkool ja selle asemel hakata ülalpidama linnakooli juures üht õpetajat lektorit. Sellega saavutati suur kulude kokkuhoid, kuna kroonukooli juures töötas 3 õpetajat.

Kahjuks aga ei jõutud linnaga kokkuleppele jurisdiktsiooni küsimustes, misjuures raad loobus ülikooli toetusest ja triviaalkooli lektori palk esineb küll edaspidigi ülikooli etaas, kuid seda kasustatakse ülikooli sekretäri palgaks.

Sest ajast peale puudub Tartus rootsi kool. Kuna aga sel teel jäid ilma õpetuseta rootsi ja soome kodanikke, peamiselt sõdurite lapsed, saavutati uueks superintendendiks nimetatud Stalenus kuningannalt Kristiinalt loa uue lastekooli asutamiseks Tartu. See oli määratud rootsi, soome ja eesti lastele, mille kohaselt õpetaja (oli ainult üks) valdas ka kõiki neid keeli. Seda lastekooli, mis teetset 1650—56 a., nimetatakse ka „soome“ kooliks ja sellepärast on ekslik rääkida mingisugusest iseseisvast soome koolist Tartus sel ajastul.

Peale Tartu vallutamise venelaste poolt jäi edasitöötama ainult linnakool, kuni 1680 a-te alul kutsuti uuesti ellu kindral-superintendent Fischeri kaastegevusel kroonu triviaalkool. Nüüd aga kordub sama olukord, mida märkasime sajandi 30 a-is. Kahel triviaalkoolil oli raske eksisteeruda kõrvuti ja 1689 a. algab kindralkuberner läbirääkimisi raega kahe kooli ühendamise asjus. See teostubki samal aastal. „Kombineeritud kroonu ja linna kool“ muutus neljaklassiliseks 4 õpetajaga. 1697. a. aga tekivad juba rahulolematused, sest Jaani kiriku sissetulekud, kes oli kooli kaasülalpidajaks, olid kokku sulanud ja peale selle oli neljast õpetajast koolitööst eemale jäänud tervelt kolm, kas surma läbi või ametist tagasiastumise teel. Linn soovib nüüd meeeldi endist seisukorda, nimelt ülal pidada vaid linnakooli, kus juures väljaminekud oleksid kahekordselt vähenenud, kuna 4 õpetaja asemel oleks koolil ainult 2, nagu see oli enne koolide ühendamist. Ent kindralkuberner ja kindralsuperintendent püsisid kategooriliselt omal endisel seisukohal ja 1699 a. peale jääbki kool lõplikult ühendatuks.